

ШЫҢ

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

1925 ЧЫШКА
УДМУРТИЯНЫҢ
1971 ЧЫШКА
МАЙ
12
СРЕДА
№ 115 (8575)
ӨРТӨЗ 2 КӨП.

Соңгулдага уткуштур

ЧОН ТӨЛЕПТИГЛЕРНИ АДАПТУР

Мөңгүн-Тайга

Баргының № 72 соңгулда округунда Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң депутатының кандидатына «Малчы» колхозтун хойжуу 1926 чыда төрөп, партия кезикүүгүз ас. Бичеш Бора-ооловон Донганты Мугур-Аксун суур-нун чурттагычлары депштик.

Дээди Советиниң депутатының кандидатына Мөңгүн-Тайга райкомунун бирги секретары Ондар Норбу-Самбуевич Шагдай-оолду депштик.

Эрзин

Нарының № 120 соңгулда округунда Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң депутатының кандидатына «Коммунизмче орук» колхозтун аоо-

техники комсомолчу Мила Дондулова Бижинти колхоз-чудар депштин, анза улут бузурелди көргүскөн.

Эрзин суурунун чурттагыч-лары Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң депутатының кандидатына Эрзинниң № 118 соңгулда округунда СЭКП райкомунун бирги секретары Аааа Чигжитович Монгушту чаггыс үн-биле депштик. Оларын «Чаа орук» колхозтун колхозчулары база леткээ.



Тууйбу

көвүдээн

Кызылдың тууйбу заводу-нун коллективни ленинчи юби-лей чыгында көскү чедипши-линериат болган. Ол күш-ажыкчы водруушкуну тоску беш чыдаң баштайгы чыгында уламчылап турар.

Заводтун ажы-ишчилери партияның XXIV съездинде амыттылар хүнүгө чедир 3 муң рубльдиң ош шаарыңа продукцияны пайдан амыр бээр, күш-ажыкчы будурук-чулун өрткөн чыдаң ол үе-инде 4 хуу улуттырар хү-дүлгөни алган, хуусаа бет-пиде ажык күөскөн. Бирги кварталда 1970 чыдаң бо үе-инде бодаарга 40 муң тууй-буу хойтү будуруп, оон шы-пары ажыдаң.

Чаа беш чыдаң өрткөн дөрт айында тууйбу заводу-нун коллективни багыт асас түнүдө чедип алган. Про-дукция сайгарышын ооалта-газын 108 хуу, күш-ажыкчы будурукчулунуну планни 104,3 хуу күөскөн.

Тууйбу заводтун ажыкчы буруу ооалган ажыкчыга харысаталыг чортуң көр-гүдө, будурукчулуну планни ооалтамы күөскөн дөст кызымак ооалган турар. Оларга тууйбу өрткөнчире-риниң А. Зверевага, А. Ва-женнига удурткан брига-дары болган өскөдөр-даа ха-маржыр. Илдег муракчы-ларын күш-ажыкчы будурук-чел хохорын дээр өрткөн-ачыларын оодурууче илип үдүргөн.

Тууйбу заводтун коллек-тивни соңгулда хүнүгө че-дишкылерин, уткужар дөст кызымак ажыдаң тур-ар.

С. КРАСНОПЕРОВ,
заводтун директору.

Кызыл

садыгның

мурнакчылары

Кызыл хохорын чөөн таланың чурттагы чо-нун аш-чөө болган улут-пур барыларын-биле Кы-да № 13, 14, 43 бөлүк магази-нер хандырып турар. Бо чыдаң өрткөн дөрт айлар-да олар белик түнүдөгү ажыдаң. Магазинер (ди-ректору З. Г. Осмоловский) бирги кварталдын түнүди-де Кызыл садыгның хей са-ныг магазинериниң аразы-дан социалист чарыкча тил-кечи болуп, дирекция черини, профсоюз органи-зацияны каттышкан коми-тетини иштинер Кызыл ту-гун болган акша шанналың алган.

Ол коллектив бирги квар-талдын бараан саарылазны-ның ооалтамын 103,3 хуу күөскөн, пайдан ажык 28,6 муң рубльдиң бараанын чошса саарган. А дөрт айлар-нын үрүмкөстө саар бараан саарылтамын планни 101,9 хуу буттадыр, ооалтага неместир 23,3 муң рубльдиң бараанын саткан. Болук ма-газинериниң ажыдаңчылары садыгның културалың белик деңгээде тургускан. Херек-лекчилерин таланында хо-мудалар кирбей турар, ма-газинерде саналар база хо-мудалар дептеринде садып алыкчыларын садыкчыларга өөзөн сеткили илертерге өөскөн хойтү-биле номчуп болур.

Магазинерде боттарың кызымак күш-ажык-биле чурттагы чоңунун болган коллективиниң хүндүкел-чи чаалың алган ажыдаңчылар хей. Илдегилериниң санын-га астрономия салбырын са-дыкчылар Е. Климчук, Г. Антипова, секция өрел-кечи Г. Селина, үр чылар-нын дүргүдө чоңа бараан бөөп чортур дүргүдөгү эштер М. Демченко, М. Бра-ва дөст оон-даа өскөдөр хамааржыр.

Коллективниң ажыкчы шын организааар таланы-биле са-дыгның хоотун ажыдаңчы-зы, оон директору З. Г. Ос-моловский биче асас үдүң күштин.

Н. САТ.

Тудугжуларның идегели

«Кызыл тудуг» тудут өрел-дешин коллективинде Тыва АССР-ниң Дээди Совети-ниң депутатының кандидаты В. Мурашев өсө алган. 1957 чыдаң бээр тудуга ажы-даң, анза тудугчулар ком-лектив бригадалың оралкызы ош Наумович, тудугчу О. Калык, участок началь-ни П. Шербаков олар илерей-лаан.

Эрелде начальни И. Ос-таев хуралды амыткан. «Тыва тудуг» тресте парком се-кретары В. Калык партияны ленинчи улавышкыны, оон иштин болган дашкыкы политиканы совет кызылар пайдан дөст, патриоту

көдүрүшкүн-биле соңгулда кампанияны илбартын ту-ларын чуталаан. Дашкы В. Мурашев өсө алган. 1957 чыдаң бээр тудуга ажы-даң, анза тудугчулар ком-лектив бригадалың оралкызы ош Наумович, тудугчу О. Калык, участок началь-ни П. Шербаков олар илерей-лаан.

Хочун коммунист, Ленин орденин эдилекти эш Са-вданың кандидатурамын иш-биле дөст турарын өрелде начальниң оралкызы ош Наумович, тудугчу О. Калык, участок началь-ни П. Шербаков олар илерей-лаан.

С. Б. Савданың республи-каны Дээди Советиниң депута-тының кандидатына тудуг-чулар бир үн-биле депши-кен.

Бистиң көрр.



Часкы тарыда ажыкчы таңдык «Тыва» колхоз-тун таракчылары бо хүн-нерде шалыкчы байдалды үрүтүлөп турар. Ылангы

№ 1, 2, 3, 6, 8, 9 бригадалар өрте чаптырар културалар-ны май үшкө чедир, 7 хохук иштинде тарып доозуккан.

ЧУРУКТА: № 6 бригаданың шалыкчы ажык-тастың өсүтү чаптырталыкчы ил-лериниң белекел үеңи. О. ОХМЧИКТИН фотоу.

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелинде

1970 чыда колхозтарга бол-ган сохкозтарга хой кыргыз-лазында белекелдиң база кыргыздык чөтөс чоруту-шкыда күрүңгө дүк солданы-шкы болган дүжүрүмүнү тал-лаңа-биле республика чыдаң белекелдериниң таварыш-кына Тыва АССР-ниң Мин-истрлер Чөвүлели республи-каны колхозтарга, сохко-зтарга хой болган өшкү кыргыздык өрткөрүнүн база дүргөн кыргыздык ар-газын иштиндег алырнын дугайында доктаамада дем-дегээ. Өрткөн чыдаң 14 жылда 7 сохкоз база Ду-ругула стациялаң дүк сады-гның пазыны күөскөтөө. Тес-хем, Ошур, Эрзин, Ба-рыш-Хемчик болган Току районнарын ажык-агыллар-панын ооалдаларын чедир бербээ, республиканын 11 амыл-агым 1969 чыда-биле деңгээрге бир башка олаш-тыр дүк кыргы алырнын деңгээлиң кудулаткан.

Өрткөн чыдаң ажык-агыл-ларын хой көпн бөдүн болган чартык бөдүн дү-түт хойларын күсү кыргыз-лазын өрткөрүнүн белик пазынаа. Кыргызда пук-туларын багы белекелден-дең, кыргыздык техноло-

гияны хажыкчылдык, дү-түт кызыл сорттарын багы-лаңа-биле республика чыдаң ажыдаң кызыл будурукча-ларга чоруткан эл дөст дүк чүлө 197 тонна ийнеке, ол бү-гү дүжүдүмүдө дүктүн 32,8 хуузу болган, артыкны бөктүт болган чөтөстөрүн боон кирген. Ылангы Чоон-Хем-чик, Каа-Хем, Барыш-Хем-чик болган Ошур районна-рын ажык-агылларын бө-түт хой дүк кирип турган.

Хой кыргыздык чөтөс организаааң, оон техноло-гияны үрөп турары-биле чөтө-стөрүн колхозтарга болган сохкозтарга метализааң-гаан кыргыздык ленинчил сальманың белсен, 1970 чы-да хой-биле 146 муң баш хой-пу кыргыз ийнеке, ол бүтү кыргызтын хойларын иштин санын 16,7 хуузу болган.

Республиканың чандык ажык-агылларын хойу дүргөн кыргыздык ар-газын таланы-биле аш дүжү-дө чыдаңган. «Ош», «Лес-сохкозтарын» база Эрзин-Ленин алтын колхозтун мер-текедиг кыргызчылары хү-

де 20-30 баш хойпу кыргыз-порманы ыракта ажык-чы, 60-70 башты кыргыз турган. Ылангажон Көдө ажык-агыл министрствозунун, Дүжүдө стациянык бол-ган райкүсөөмүдөң көдө ажык-агыл өрелдериниң таланында дөстө кыргыз-чыларын дүжүдөгүлөң вен-терер болган ову будурук-чеге иштиндег алыр таланы-биле бөттүт хөмөч ач чорут-лаан.

Часкы массалык кыргыз-ла чедир саның хохуктар артык турбоо, ажык-агыл-ларын хой кезинде кыр-гыда пуктуларын, хой кыр-гылар агрегаттар оожук бе-леткетиштин, дүктү иштинде калтааларын материал-дары чөтөс болуп, кыргыз-чылар болган классифи-ктер белекелдиң чорутуш тур-ар.

Ыланган Көдө ажык-агыл министрствозуна, рай-күсөөмүдө, колхозтар бол-ган сохкозтар дүжүдөгүлө-нүмү Тыва АССР-ниң Мин-истрлер Чөвүлелиниң дааска-ны болза:

1971 чыдаң хой кыргыз-

лазын ажык-агылларын белекелдиң таланы-биле хой-налың чөдү хохук дүжү-дөгү артырар, май 20-ге че-дир колхоз болган сохкоз бу-дүдөгү кыргызда пуктулар-ларын кыргызчылар база классифициктер-биле бүтүн чөтөлөр, немелде кыргыз-ла пуктуларын тудурын база бир пуктуларын септелсе-рин доозар, бүтү кыргызда пуктуларын өрелкөк чутула кыргызда механизир-биле, артык кезектер-биле, дүк-суда саалар-биле болган өс-көдө хөкөк инвесторлар-биле чөтөлөрүн бүтүн ханды-лар, кыргыздык планни болган ажык-агыллар айы-биле кыргызда пуктуларын кыргыз хойларын сурун өскөрүнүн графити «тур-гус» дүктүн чидарын бөдүр-базыны хөмчелерин азыр, кыргызда пуктуларын дү-түт чоруту үдө хууш амы-рынн база ову күрүңгө чорутуларын таланы-биле доктаамак контролду тур-гус.

Хой чуур чедирин белек-кээр, ажык-агыллар дең-фекцияга ажылаар бүдүм-ел.

Шалыкчыларын мурун-дан М. Б. Даваа биле К. Ч. Бөдир олар белик шаңналар дөст өөрү чөтөргөнни Ком-мунист партияга, Совет ча-закка илердин, белик үн-дөшкөниң шалыкчы күш-ажык-биле бадаттаарын бүдү-редип чуталаан.

Эш М. К. Шырып шалы-кчыларга илг байыр чедир, амыл-ишке моов-даа соңгар улут чедипшикниң болурун күдөө.

Ч. СЫДЫМ.

Шалыкчыларын мурун-дан М. Б. Даваа биле К. Ч. Бөдир олар белик шаңналар дөст өөрү чөтөргөнни Ком-мунист партияга, Совет ча-закка илердин, белик үн-дөшкөниң шалыкчы күш-ажык-биле бадаттаарын бүдү-редип чуталаан.

Эш М. К. Шырып шалы-кчыларга илг байыр чедир, амыл-ишке моов-даа соңгар улут чедипшикниң болурун күдөө.

Ч. СЫДЫМ.

Шалыкчыларын мурун-дан М. Б. Даваа биле К. Ч. Бөдир олар белик шаңналар дөст өөрү чөтөргөнни Ком-мунист партияга, Совет ча-закка илердин, белик үн-дөшкөниң шалыкчы күш-ажык-биле бадаттаарын бүдү-редип чуталаан.

Эш М. К. Шырып шалы-кчыларга илг байыр чедир, амыл-ишке моов-даа соңгар улут чедипшикниң болурун күдөө.

Ч. СЫДЫМ.

Шалыкчыларын мурун-дан М. Б. Даваа биле К. Ч. Бөдир олар белик шаңналар дөст өөрү чөтөргөнни Ком-мунист партияга, Совет ча-закка илердин, белик үн-дөшкөниң шалыкчы күш-ажык-биле бадаттаарын бүдү-редип чуталаан.

Эш М. К. Шырып шалы-кчыларга илг байыр чедир, амыл-ишке моов-даа соңгар улут чедипшикниң болурун күдөө.

Ч. СЫДЫМ.

Шалыкчыларын мурун-дан М. Б. Даваа биле К. Ч. Бөдир олар белик шаңналар дөст өөрү чөтөргөнни Ком-мунист партияга, Совет ча-закка илердин, белик үн-дөшкөниң шалыкчы күш-ажык-биле бадаттаарын бүдү-редип чуталаан.

Эш М. К. Шырып шалы-кчыларга илг байыр чедир, амыл-ишке моов-даа соңгар улут чедипшикниң болурун күдөө.

Ч. СЫДЫМ.

Шалыкчыларын мурун-дан М. Б. Даваа биле К. Ч. Бөдир олар белик шаңналар дөст өөрү чөтөргөнни Ком-мунист партияга, Совет ча-закка илердин, белик үн-дөшкөниң шалыкчы күш-ажык-биле бадаттаарын бүдү-редип чуталаан.

Эш М. К. Шырып шалы-кчыларга илг байыр чедир, амыл-ишке моов-даа соңгар улут чедипшикниң болурун күдөө.

Ч. СЫДЫМ.

Шалыкчыларын мурун-дан М. Б. Даваа биле К. Ч. Бөдир олар белик шаңналар дөст өөрү чөтөргөнни Ком-мунист партияга, Совет ча-закка илердин, белик үн-дөшкөниң шалыкчы күш-ажык-биле бадаттаарын бүдү-редип чуталаан.

Эш М. К. Шырып шалы-кчыларга илг байыр чедир, амыл-ишке моов-даа соңгар улут чедипшикниң болурун күдөө.

Ч. СЫДЫМ.

Эрзинчилерге шаңналар

кежигүү эш М. К. Шырып тыгылаан. «Коммунизмче орук» кол-хозтун хойжуу Кыргыс Ха-вданың Чыгыттын хохуш Ленин ордени наастай бер-ген. Октябрь революцияны ордени «Чаа орук» колхоз-тун хойжуу Малчыс Баа-Хөвөич Даваа хууш алган. Ол-ла колхозтун муракчы-малчыны Адыл-оол Союнов

Сою биле Нарын көдө Со-ветиниң күсөөмүнүн дарга-зы Кыргыс Чапчыкович Бе-лчирге Күш-ажыктын Кызыл Туру ордени тыгылаан. «Хуудуздаң дөмдө» ор-дени биле Ленин аттыг кол-хозтун калдарыны Брат Чымылович Будү, Ким Сура-сович Кызылар, «Мөрө» кол-хозтун хойжуу Орус Салды-кович Намдал, Ленин аттыг

колхозтун саякчысы Чылы-бай Дамжеева Ханды, «Чаа орук» колхозтун илбарчы Сою Арытович Хоругу, «Мө-рө» колхозтун чыгыкчы Дамба Баянчиевич Чымык олар шаңналган.

«Күш-ажыкчы эрес-мадыр-лыг чорут дөст» база «Күш-ажыкчы шыгара» медал-дары база бөлүк муракчы-лар алганар.

Ч. СЫДЫМ.

Шалыкчыларын мурун-дан М. Б. Даваа биле К. Ч. Бөдир олар белик шаңналар дөст өөрү чөтөргөнни Ком-мунист партияга, Совет ча-закка илердин, белик үн-дөшкөниң шалыкчы күш-ажык-биле бадаттаарын бүдү-редип чуталаан.

Эш М. К. Шырып шалы-кчыларга илг байыр чедир, амыл-ишке моов-даа соңгар улут чедипшикниң болурун күдөө.

Ч. СЫДЫМ.

Шалыкчыларын мурун-дан М. Б. Даваа биле К. Ч. Бөдир олар белик шаңналар дөст өөрү чөтөргөнни Ком-мунист партияга, Совет ча-закка илердин, белик үн-дөшкөниң шалыкчы күш-ажык-биле бадаттаарын бүдү-редип чуталаан.

Эш М. К. Шырып шалы-кчыларга илг байыр чедир, амыл-ишке моов-даа соңгар улут чедипшикниң болурун күдөө.

Ч. СЫДЫМ.

Байлак дүжүт дээш

ЧАДААНА. («Шынык» көрр). Тоску беш чыдаң баштаңың часкы хоху амы-ла, чөөн-хемчиклерни организаааң чорудуп турар. Ра-йонда иштиндег 74 чы-даңа аргалаң бо хүнүгө

чедир 20590 ажык гектарын тараан. Ол болза илг та-рылта шөүлүн 59 хуузу. Тараа култураларын алыр-га илг 23590 гектарын 67 хуузу чалган. Ленин аттыг, «Октябрь 30 чыда» колхозтар

тараа култураларын, «Искра» колхоз, «Кыра-Бажы» бол-ган «Большевик» сохкозтар кызыл-тастың ажык дооскан. Чуртка тараа будурун узам жөүдөдир дөст дем-ел күш-ажык чөт болгада узам калбарган.

Пропандистер айттаныпкан

Партияны XXIV съезди-ниң материалдарын ажы-кчы човарын калак масса-ларга талыктырар амыл республикада үрүтүлөп тур-ар. Чоокта чаа СЭКП обком-у пропагандист бөлүгү нады-салат Кызылдан районна-

же айтканар. Ол бөдү де-кторлар, экономистер болган партия, совет ажыдаңчылар биле чөтөлеттинген.

Пропандистер көдө чөт-лөргө ош хохук хуусаа дүр-гуузда лекцияларын, беседа-ларын чорудар.

Кинематографистер

эвилелинге—Ленин ордени

Совет кино уран чүлүн хохжуринге ады-харылазы дөст база коммунист тургузушкуну совет кинемато-графистерин сазыкчыны демдегелешкан, ССР-ниң Дээди Советиниң Президиуму 1971 чыдаң май 10-да Чар-дакыда ССР-ниң Кинематографистер эвилелини ЛЕНИН ордени-биле шаңнаан.

(СЭТА).

Ч АА, ТОСКУ беш чылдың баштайгы чымыда бистин Төрөөн чуртуну аймак чоннарыга онза укурдуула-
ды, улуг болушунун болот. Совет Эволюцияны Комму-
нист партиясынын XXIV съездинде бо чакын эркен. Тө-
рөөн чуртуну төөгүзүгө база бир алдырды арал кыр би-
житкен. Мен коммунисттерин ол улуг шулууга аймак
кыркыр аас-нежиктиг болду. Ол съезд партияны ажал-
кордуулааган, совет улустун тургузукчу күш-айымы-
нын түнелин үлдүргөн, коммунисттер тургузушкунуну
чооку чылдарга ээлчегин сорууларын тодоргаллаан. Он
шунтундун күүсеткенге алган. Съездге болууну
отчөт илеткенин түнелинде эл И. И. Брежневтин мында
деп чуталаанын сактып олур мен. «Чепи алып дөң бүгү
чүвенин чепи алырмын, боттарымын мунурууска
салып турар сорууларымды чедиптиги шунтундун
ришети билер бис. Он маадыламы — совет улустун чо-
таалыкы тегили, он эре-маадылды чоруу, ленинчи
уламышкы-биле чайгыш чокка чоруу оор болууну
Коммунист партиянын долгаанды оон сыры катты-
жымшыны болуу келген, болуу турар болган болур».

Партиянын Топ Комитети айтырмаларын бүгү комплек-
сизденген эң-не чутула болган кол чүдүдү оозалап көрү-
турар. Ол болза, совет экономиканын улам иңайгы күчүгү
көдүрүшкүгүнө үндөлдү, чоңуну амырларын мате-
риалдык база културалык дөңдөлүп дыка бедирин хан-
дырдыр. Бо эң чутула айтыр XXIV съездин шунтундун
шунтундун сепинкек.

1971—1972 чылдарда СССР-нин улус ажал-агынын хогу-
дерин беш чыл планынын талазы-биле СЭКП-нин XXIV
съездинин Директиваларында онза кичээгенин техниктиг
деңгээлин улам иңай хогудеринче, бүдүрүлгөн итти-
сификацияны, оон үрөтүлгөн бедиринче, итти-
сификацияны күчүгүтүп бүдүрүлгөн доктаамал өстүр-
үшүгө улаштыр турар. Ол болза, партиянын экономиктиг
политикасында эң кол сорула, коммунист тургузушкуну-
нун чаа-чаа чедиптигинин чутула маадыламы болур.

Партиянын төлөвилгени ажал-агы тургузушкунуңуң
улуг сорууларын күчүгүтүп бистин кичи бурвастен,
айылчыларын, колхозчуларын, албан-хаакчыларын
политиктиг медресенин, хамааты харымсалгынын дөң-
дөлүп каларын.

А БИСТИН СОВХОЗТУН ажал-херөөн дугайын чуту-
лаар болду-дур мен. Бо чак «Элегес» совхозтун
ажал-херөөнүн иңи диктор өөрүшкүч берген.
Бистин чакыс чер чуртуну, совхозтун муракчы койку-
зу Уин-оол Андреевич Бавун-оолга Социалист Күш-ажал-
ды Маадыры деп бедик атты тывыскан. Чөөн Сибирь зоопа-
нын талазы-биле бүгү-өндөлдүн социалист чаржымын
тыныктыг болган дөң бистин совхозта СССР-нин Министр-
лер Чөвүлгөзүлгөн болган ВПС-тин шунтун Кызыл туугун
12600 рубль шаңнал-биле накта тывыскан.

Бөгүңү ажал-херекти чуталаар мунурунда, ажал-агы-
нын эркен уюну сактып, артык эвес боор. Бо чылдын
пошта бистин совхозуусу болууну 40 чыл оон байырап
өрттүр. 40 чыл... Эвээш эвес үе-дир. Ол мыңаары Тыва-
га кара чактыс куруне ажал-агы турган. Ычкан чулуг
турган бис? Амыл бо Элегес суурун ортуна 10 борбан
байжы турган, оларын севини кырында серпан бези

БЕДИК ШАННАЛ ХҮЛЭЭДИП ТУР

Директорнун
индири

чол. 2500 баш байгы малы кайжа чол, чадагы черге турган.
Амыл үе-биле ону кайчак дөңдөр! Эркен 40 чыл дургу-
аунда совхозтун бүдүрүлгөнін бодунга, ажалчыларын
болган албан-хаакчыларын мате-риалдык база кул-
туралык дөңдөлүгө кайтамчы чартылгалар болуулаан.
А кижилери мырнай магалы, оларын хой кези — сов-
хоз бүдүрүлгөнін муракчылары, чаарткычылары. Азы-
ганчыг ажал-агы турганымдан ам «Элегес» совхоз хой
адырмы, 6,5 миллион рубль устан фондугу бай, сайыра-
гал ажал-агы апарган. Ындыг адым баазага ол хире бай
байлак тургустуна бээр дөңдөгө көрбөз кичи бүдүрүс
берге. Ажал-херөөнү ынактыдыг, чүтүлдүг ак сеткилди
кижилерин холу-биле ол бүгү тургустунган.

Совхозта итинин малын бажы чыл бүрүдө көүдөп,
оон продуктуу бедир турар. Ылангыя совхоз беш чылда
бүгү чүтүп малдыртын баш саны өскөн. Мал бажын өстүр-
генин беш чыл планын совхоз амыр күчүгөткөн.

Совхозтун беш чыл планын күчүгөткөнін кол-кол көрү-
түлгөнін:

	планы	херек кырында күчүгөткөн	хуузу
Тараа бүдүрүлгөн тонна-биле	33751	36869	109,2
Сүт тонна-биле	6280	6280	100
Эт (диринг дөңдөр) тонна-биле	3223	3287	102
Дүк центнер-биле	4129	4908	109,3
Күрүңгө сатуу: Сүт тонна-биле	5090	5266	103,4
Эт — Дүк (салаакын) Дөңдөр цент- нер-биле	2811	2811	100
Гектардан тараа дүкүдү центнер- биле	8,8	11,4	1,3 катап
Картофель — Чангыс инеке ошаптыр сагган сүт кг-биле	62,8	93,1	1,5 катап
Бода малдын хо- нула ортук немеде деңгээл грамм-биле	1652	1747	106,9
Хойдан кыргып алыр дүк кг-биле	319	341	106,9
Чылда ортук ша-	3,3	3,37	102,1

лын руб.	1100	1368	124,3
механизаторнун, мал- чынын	1161	1207	104
оон итинде саан- чынын	993	1233	124,1
Армы орута муң рубль-биле	390,8	521,2	133,3

Бистин көрүгүлгөнін ыныг-дыр. Бистер эркен беш
чылда тараа болган мал чөм култураларын дүңдүтүп
бедиринче улуг кичээгенин салып калган бис. Ол черле
чөптү. Мал чөмүн бааза дөңдөр, мал ажалын итин ко-
руларын түнелин болган. Манаа мындыг саны көрү-
сү болур. Чыжаа, 1970 чылда бир баш улуг инеке 21,6
тонна силосту, 14 тонна ситенин болган саванын белеткээп
турган.

СОВХОЗКА күш-ажалды итин организаациянын, со-
циалист өнүгө хуымалыг болганын, ажал-агы-
нын бот-оруга-чарыгалын бригадаларга, участкаларга,
фермаларга кыргынын түнелинде совхоз 1970 чылда 521
мун рубльдин амыр оруталын амыр апарган болган. Ол
оруга хой ажалын продукцияны, тарааны болган ук-
салыг малдыр, картофельди саташканын кирген. Бис-
те чүтүл сүтү болган бода мал ажалын бүдүрери кырыла-
гы бооп турар.

Эркен чылын бүдүрүлгөнін кол-кол адырларын тала-
зы-биле бир центнер продукциянын бот-үңүн мыңчаар
чиптөө:

тараанын планын өрткөн 52 көп, картофельдин — 75
көп, хойнуң немеде деңгээл — 5 рубль, дүктүн 26 рубль
чик болган.

Эркен беш чылда көдөз ажал-агынын техника-биле де-
рипиринг партия болган чакан улуг кичээгенин салып
келген. Оон кичээг бистин совхозтан көрүп болур. Эркен
беш чылда ажал-агы 32 тракторту, 56 байыны, 18 авто-
машинаны болган көдөз ажал-агынын өскө-дөз техника-
зын алган.

Ажалчыларын болган албан-хаакчыларын аразында
бүдүрүлгөнін муракчылары магалыг кижилер хой. Сов-
хозка 13 чыл ажалдан чалаачы К. Бутуаевти, 18 чыл
стайтыг трактор-хуу бригадаларын бригадир И. Гайгын,
33 чыл ажаллаан туугучу С. Олчакайын, хойчулар
У. Бавун-оол, М. Тапкануун, саанчылар О. Вьюжанин,
К. Долзатты болган өскө-дөз хой-хой кижилерин сов-
хозтун ажал-ишчилери чортаарал-биле алап, мактап ту-
рарлар.

Бистин совхоз мал ажалдыг, кол оругаларын малдан ап
турар. Ычканга бо адыра калар. доктаамал. Хойчулар
М. Тапкануу, У. Бавун-оол, О. Орамбал, О. Тас-оол болган
О. Самбаа олар чөзбө чыл чедир хой каларып, 100 хой
ошаптыр 110—120 хураганын ап турарлар. Олар болуун

херөөнү бауду мастерлер. Тывада варын дүктүг хойту
бир дугаарында бистин совхозка өстүрүп эгелээп. Бир
баш хойлап кыргып алыр дүк ортуна-биле 3,6 кг. эвээш-де
дөңдөр 2,5 кг-дан кудулаан.

Ажал-агы республиканын наймысалааган ырак эвөөс
турар болган, сүтү база бүдүрүп турар. Ычканга-дөз мын-
да чөтпөс чүтө центнер сүтүн бот-үңүн 20 рубль чедир
чингедирин чедип ап шыдааныны болур. Ам центнер
сүт 24 рубль болуп турар. Оон совхоз 9 мун рубль кырыла-
гы болган. Амдынында бис бир инектен 1780 кг сүтү
саап ап турар бис. Бо адырын оругалыг болдуруп толдөдө,
бир инектен саап алыр сүтү 2000 литр чедир херек. Ону
ботандырып шыдар бис. Ол дугайын муракчы саанчы-
ларын көрүгү херечилеп турар. Саанчылар О. Вьюжанин-
на болуду бажылаан инек бүрүздөп өрткөн чылын
2278 кг. К. Долзат — 2790 кг. О. Шанмак — 2261 кг. О. Чы-
лым — 2170 кг сүтү сагган.

К ӨДЗӨ ишчилерин културазынга болган чуртталга-
зынга партия болган чакан улуг кичээгенин салып ту-
рар. Совхоз чылдар дургуаунда совхозка чуртталганын
84 байынын, 300 олуттуг клубту, дүң-дүн дургуаунда турар
уругалар салып туткан, 84 квартирага газы тургускан. Мал-
чыларын тургаларында 25 квартиралар Ильячын лам-
почаны чыгарып турар. Совхозта бары-ла бажын бүрүздө
телевизор бар. Он чыл мунулаа ховула чуртап олурар
хойку кичи телевизор көрүп, Төрөөн чуртун наймысалап
Москвада чүтү болуп турарын билеп ап олурар деп, кым
бодан боор! Дешилтеген маны мындыг дүргөндүр.

Уругалар сактааган, асылган аңгыда, он чыл школазы,
эвөөс чери бар. Ажалчылар кооперация эргекон чутула
бараанар-биле чоңу хандырып турар. Башкылар М. Ор-
лованин, Д. Оюнуу, саанчылар Н. Рогованин, М. Новикова-
ны, медпичина ажалчылары А. Марысванов, М. Богдан-
ованы ажал-ишчилер мактап турар. Олар ак сеткилди
күш-ажалды хундугу-дөз чедип алганар.

Амыл үеде бистин совхозтун коллективин бедик шан-
налга соруу кырышаан, СЭКП-нин XXIV съездинин
шунтундун амырларга ботандырып дөң социалист
чарышты калбарган. Тоску беш чылдын баштайгы чылын
багай эвээ эгелээп бис. Мал кыштан хур апкан, хой оол-
даашкыны чедиптигин дооступ турар. Механизаторлар
бедик дүктүгүн үндөйлөп салып, чакы тарагыны бо хун-
верде хайымшыны чорудуп турар.

Улам-на улуг күжөнишкы-биле ажалчыларын, улам улуг
чедиптигин чедип алыр бис шанвал биске хулдө-
лдү турар. Элегесчир чалаал алап Кызыл туугун салбас
дөң шундугу ажалчылар дөңдөгө чингенин турба.

Ф. ЗВЕРЕВА.
«Элегес» совхозтун директору, СЭКП-нин XXIV съездинин
делегаты.

Партийжи сөстүн дээшти дээш

«СЭКП-нин XXIV съездинин баштайгы чымыда бистин Төрөөн чуртуну аймак чоннарыга онза укурдуула-
ды, улуг болушунун болот. Совет Эволюцияны Комму-
нист партиясынын XXIV съездинде бо чакын эркен. Тө-
рөөн чуртуну төөгүзүгө база бир алдырды арал кыр би-
житкен. Мен коммунисттерин ол улуг шулууга аймак
кыркыр аас-нежиктиг болду. Ол съезд партияны ажал-
кордуулааган, совет улустун тургузукчу күш-айымы-
нын түнелин үлдүргөн, коммунисттер тургузушкунуңуң
чооку чылдарга ээлчегин сорууларын тодоргаллаан. Он
шунтундун күүсеткенге алган. Съездге болууну
отчөт илеткенин түнелинде эл И. И. Брежневтин мында
деп чуталаанын сактып олур мен. «Чепи алып дөң бүгү
чүвенин чепи алырмын, боттарымын мунурууска
салып турар сорууларымды чедиптиги шунтундун
ришети билер бис. Он маадыламы — совет улустун чо-
таалыкы тегили, он эре-маадылды чоруу, ленинчи
уламышкы-биле чайгыш чокка чоруу оор болууну
Коммунист партиянын долгаанды оон сыры катты-
жымшыны болуу келген, болуу турар болган болур».

Партиянын Топ Комитети айтырмаларын бүгү комплек-
сизденген эң-не чутула болган кол чүдүдү оозалап көрү-
турар. Ол болза, совет экономиканын улам иңайгы күчүгү
көдүрүшкүгүнө үндөлдү, чоңуну амырларын мате-
риалдык база културалык дөңдөлүп дыка бедирин хан-
дырдыр. Бо эң чутула айтыр XXIV съездин шунтундун
шунтундун сепинкек.

1971—1972 чылдарда СССР-нин улус ажал-агынын хогу-
дерин беш чыл планынын талазы-биле СЭКП-нин XXIV
съездинин Директиваларында онза кичээгенин техниктиг
деңгээлин улам иңай хогудеринче, бүдүрүлгөн итти-
сификацияны, оон үрөтүлгөн бедиринче, итти-
сификацияны күчүгүтүп бүдүрүлгөн доктаамал өстүр-
үшүгө улаштыр турар. Ол болза, партиянын экономиктиг
политикасында эң кол сорула, коммунист тургузушкуну-
нун чаа-чаа чедиптигинин чутула маадыламы болур.

Партиянын төлөвилгени ажал-агы тургузушкунуңуң
улуг сорууларын күчүгүтүп бистин кичи бурвастен,
айылчыларын, колхозчуларын, албан-хаакчыларын
политиктиг медресенин, хамааты харымсалгынын дөң-
дөлүп каларын.

А БИСТИН СОВХОЗТУН ажал-херөөн дугайын чуту-
лаар болду-дур мен. Бо чак «Элегес» совхозтун
ажал-херөөнүн иңи диктор өөрүшкүч берген.
Бистин чакыс чер чуртуну, совхозтун муракчы койку-
зу Уин-оол Андреевич Бавун-оолга Социалист Күш-ажал-
ды Маадыры деп бедик атты тывыскан. Чөөн Сибирь зоопа-
нын талазы-биле бүгү-өндөлдүн социалист чаржымын
тыныктыг болган дөң бистин совхозта СССР-нин Министр-
лер Чөвүлгөзүлгөн болган ВПС-тин шунтун Кызыл туугун
12600 рубль шаңнал-биле накта тывыскан.

Бөгүңү ажал-херекти чуталаар мунурунда, ажал-агы-
нын эркен уюну сактып, артык эвес боор. Бо чылдын
пошта бистин совхозуусу болууну 40 чыл оон байырап
өрттүр. 40 чыл... Эвээш эвес үе-дир. Ол мыңаары Тыва-
га кара чактыс куруне ажал-агы турган. Ычкан чулуг
турган бис? Амыл бо Элегес суурун ортуна 10 борбан
байжы турган, оларын севини кырында серпан бези

секретары. мында эге школа-
ны директору Сарыгалар
Борбак-оол-биле агитаторлар-
нын, политинформаторларын
ажалы согуруган ону кай-
чаар тургусканын айтырдым:

— Бистин мында саанчы-
лар, надарчылар, механика-
торлар ортуузда 22 агитатор,
9 политинформатор бар. Олар-
ын үш бөдүнө чаргып, уду-
тукчуларын солгап. Тус-тус
болуп иделсе дургуаунда чо-
рулар тускай ажал планын.
Нөмөдөйин санаанда-ла чыг-
лы келген чоруткан ажалы-
мысты түнелинде чуталаан-
нып, даразында калдып
ажалдарын чорутканын пла-
нын бадылап ап, кылды-
ган ажалдарын тускай жу-
налга дөңдөлөп турар бис-
деп, ол таймыбыздым.

Бо партия эге организаация-
ны чон ортууза партиянын
политисалыг ажалын эки
тургускан. Партиянын XXIV
съездинин материалдарын
болган шунтундун агит-
кварталарга партия, комсо-
мол өөрөдөлгөнін дөң-
накчыларын тааныштырып
турар. Сарыгалар Борбак-оол
— дүңдүлгөнін пропаганда.
Партия төөгүзү өөрөніп ту-
рар политисалыг дөңдөлөп
ажалдарын дөңдөлөп
ажалдарын ол билингир,
дегирегей таймыбын бер-
ип, өөрөгөн чутула амыр-
рал-биле холбап турарында
кижилерин согуругалын ол
чаалап алган. С. Борбак-оол
өөрөдө чылын эгелээп
деп бээр чангыс-ла кичээл
шагы үзүп көрбөз. Оон про-
пагандаст ол райды 17 чыл. Ы-
чанга ол сактааган дөң
ажалдыг пропагандастери-
н бирээ. Салбыра партияг
ажалды эки тургусканын
күш-ажалдыг бүдүрүкчү
чыл сактааган бедир турар.
Ферманын саанчыларын бирги
кварталда планын сору-
галын амыр күчүгөткөн. Кал-
дыр малдын чаш төдү
меңи калган алган.

Көдөз дөңдөгө саанчылар,
кадарчылар клубка чыгып
көзү, шун белеткен, концерт
үндүрүп, лекция, беседаны
дынап чачыкылар. Сал-
быран библиотеканында
пропагандастери тускай бу-
дуну кылган.

Эмч Дөңмөк Сөндимая
аяктар ортуузда «Партия
дугайында бесед» деп бө-
лүмү ам элөөн чыл чыл
улаштыр чорудуп, эки түн-
недери чедип алган.

Агитаторлардан болган
политинформаторлардан хой-
жулар Саяа Норбу-Самбуу,
Монгуш Норбу-оол, почталык
Херте Тас-оол, мал ажалын
Сарыгалар Сарыгалар, бажы
Татьяна Хомутуу, бригадир
Оюу Наскыл-оол олар эки
ажалы-биле шыгалар турар.

Бижиктиг-хажылар ам
партиянын XXIV съездинин
шунтундун агит-кварталын
улуг кичээгенин чакан хуу
ажалын мыска хууаада доо-
зар дөң улам кызымаккай
ажалдан киришкенер.

Партиянын чутула шунтундун
агит-кварталын, дөңдөлөп
шунтундун агит-кварталын
таймыбыздарын-биле «Бар-
лык» совхозтун Хөндөзөн сал-
быранда ажал баша багай

Секретары-биле совхозтун
салбырларын кезик шакты-
ныс.
Бижиктиг-Хая салбырлар
партия эге организаациянын



«Элегес» совхозтун механизаторлары бо хунверде тараа
култураларын чаштырышынын хайышынын чорудуп турар. Чаштырышынын совхозка бир дугаарында
Шангада № 5 бригадын механизаторлары эгелээп.

ЧУРУНТА: тракторист О. Май-оол, чаштырыкчы А. Оюнга
даалга берип тур.

А. МЕЛЬНИКОВТУҢ ФОТОЗУ.

МУРНУКУ ОДУРУГДА «СҮТ-ХӨЛ»

Чөөн-Хемчиктин колхоз, совхозтарынын сүт-бараан фер-
маларын ишчилери СЭКП-нин XXIV съездинин шунтундун
агиткварталда ботандырып-биле бүгү улусу на-
рыпка киришкен. Салбырлар коллективтерин инектенге
ажалга-чегерилгени улам экижидип турган, сүт бүдүр-
генин арбыдатын.

Районда Доргуң, Даштыг-Тей, Ак-Даш, Кара-Чыраа, Шык-
Бажы болган өскө-дөз сүт-бараан фермалары сүт саадаанын
көүдөткөн. Оон ачында район чылдын эркен дөң айла-
рында сүт бүдүрүп көүдөтүшкөн, күрүңгө 6718 центнер
сүтү сактап, чартык чыл планынын 66,7 хууун күчүгөткөн.

Сүт бүдүрүп көдүрүгө садар ажал-агыларын чар-
жымын «Сүт-Хөл» совхоз мурнап, йай 1-ге чедир чартык
чылда сүт садар планынын 93,9 хууун күчүгөткөн, күрүңгө
сүт садарын эркен чылдын дөң айларында дөңдөгө 92,7
хуу көүдөткөн. Ол мынан СЭКП-нин XXII съездин аттыг,
«Чыраа-Бажы» совхозтар, Ленин аттыг колхоз сүт белетке-
лини талазы-биле дөң көрүгүзүгү.

М. СЕВЕН.

БИН-ХЕМНЕП АЖИДИРИШКИН

Бин-Хемнеп ажиндириш-
кин — тоску беш чылдын
улус ажал-агынын чутула
херектиг чүткери сүт ору-
бине сөөртүрүгү эгелээп. Устү-
Енисейдин Ленин орденин
парохоство черини (ону сес-
ки беш чылдын планын со-
ругаларын чедиптигини
күчүгөткөн дөң шанвал)
Кызылда ажалга улустогу
партиянын XXIV съездинин
шунтундун амырларга
ботандырып дөң чак диктор
күжөнишкы-биле ажалдап
турар.

Съезд мунурун социали-
ст чаржыга киришкен,
бистин улустогу коллекти-
ви ажиндиришкыне ык бө-
леткенин соругаларын
салган турган. Съезд ажыт-
тынын хунуңе чедир план-
ды амыр бир телехолуу бү-
рүн септөө. Ленин комму-
нист суббинти хунуңе сүт-
жулар хамык телехолуу
булуп, доозулан.

Мираки Токуже чүтү сөөр-
тү, Ырбадан Кызылче тууду
ымак салдып бадырап со-
рула бистин мунуруста ту-
руп турар. Ажиндиришкы
сезонунда белеткек база бо
чылмын калжыгындан-лаз
шымак болган. Септелгенин
шынарын экижидер амыр чар-
жык саналарын ажалгаан.
Бо чылдын суулоарын ко-
мандала састаанын билин
бедир күстүгү амыркан.
Күстү доозарын шыгалала-
рын чедиптигини туткан-
нарык шыналганы бергелээп.
Башкылары мотористери
командыла састаанын белет-
кери-биле база өөрөніп ту-
ган. Теоретиктиг билигдерин
аштар Булазов, Досеваников
эки шундөтү алганын көр-
гүскөн.

Септекчелери ийи-үн
мергелдерге өөрөдөлини

Съездинин материалдарын — массаге

ДУШАНБЕ. Партиянын сөзү массага
чедирде, СЭКП-нин XXIV съездинин
шунтундун Тажикистаннын ажалчы
чоннарынын ортуузага таймыбыздарда
пропагандастерге улуг дузаны «партия
комитетинин лекторлар хуну» чедир.
Ындыг хуну Душанбеге эрттирген. Анаа
партия райкомдарын болган хоором-
дарын лектор болуктерин удурук-
чулары, «Билет» шунтундун ажал-
чылар, партиянын район болган хоорай
комитеттерин пропаганда болган ажи-
тация килдистерин эргекчилери
киришкен. «СЭКП-нин XXIV съезди-
нин шунтундун ажалчыларын соруула-
ры» деп илеткелди Тажикистаннын Ко-
партиязынын Топ Комитетинин секрета-
ры И. Рахимова кылган.

Беш чыл планынын талазы-биле СЭКП-
нин XXIV съездинин Директивалары-
нын амыл үеде илеткелди демиселдин,
коммунист шунтундун болган СССР-
ни дашкы политиказын база бүгү
делегей байдалын дугайында лекция-
ларын улуг согуругал-биле дыннаан.

Лектор болуктерин удурукчулары
СЭКП-нин XXIV съездинин шунтундун
пропагандаларын талазы-биле
дуржула содуругалын, кылган. Тажик-
истаннын Компартиязынын Топ Комите-
тинин бюрозунун шунтундун ажалчы
лекторлар хунуң үш ай болган-ла бир
катап эрттирген.

ЯКУТСК. СЭКП-нин XXIV съездинин
материалдарын өөрөніп талазы-биле сес-
парга 15 партия райкомдарында сөз чүт

хире пропагандастер, лекторлар, секре-
тарлар, пропаганда болган агитация ил-

башкыларында

Эртемниң, культураның шапкын хөгжүлдө, улус амыл-агыйны сайырады дээди өөрлөргө чедеринге специалисттерни белеттирерин улам шынарыларын негеп келген. Эртемниң болгаш техниканың сөөлгү чедишкени-нери-биле студентилерни чеп-сегээрди онза чугула аларган.

Уи сорулганы шиптирлээр-риниң база бир элтир аргазы студентилерниң эртем нигити-ленин организастаары болур. Студентилерниң эртем-шин-чилел амылы анык өскөнүн сальданын айтырты шиптирлээринге чогаалчык бу-биле хамаарылгалык болурун-

га ужуру-дузалыг. Ол ышкаш бодунуң мергежилинге бердин-ген болгаш аңаа эки белет-кедиг, эртем бузуу-биле угаа-зылалдык болурунга ол дуза-лаар.

Мызылдың башкы институ-дунда студентилерниң эртем нигитилени тургустунга-ла наш чыл болган. Эртемниң болгаш өөрлөргө азын хей бөл-гүмнери тус-тус нафедралар аайы-биле ажылдап турар. Ында хей студентилер хаара туттунган. Студентилерниң эр-тем-шинчилел амылын ук нигитиледик чөвүлели уду-турт келген. Студентилерниң эртем нигитилени келир үениң башкылары марксисчи-ленини теория-биле чепсеглээр-ринге, өөренип турар эртем-нери улам ханылап киреринге, профессионал болгаш педа-гогика талазы-биле белеткелим бедиринге тодаргай дузалап турар.

Студентилерниң эртем бөл-гүмнерин нафедралар аайы-биле тургускан. Ук бөлгүм-нерге хей кижини хаара ту-руп, аңаа амылды чедиш-кининиң чорутканын инсти-тутта шинчилел амылын орга-низастааны, оң деңгелин ха-маарыкыр. Эртем амылын чо-рударында студентилерниң киржилгезин харысалгалыг дээди кылдыр санап, бөлүк-тер, курстар, факультеттер аразында чарыштың түнелин ундурдаа ону база барымдаа-лап турар бис.

Педагогикага, бодунуң тус-най мергежилинге болгаш ме-тодикага чоруткан эртем амы-ларын диплом амылы кылдыр санаар болгаш күүрүне эки-манинин орну кылдыр хуш-аң алдынар. Ычкан эр-тем-шинчилел амылынга ха-маарышкан бүгү негелдер күүсөттинген болур умурлуг.

Шинчилел амылынга са-лымнык студентилерни инсти-тут доокана соонда аспиранту-раже чорудуп болур, чок бол-за институттуң бодунга артты-рар.

Студентилерни шилип алыр-да нафедралар эргелекчилери-биле сүмелжир. оң соонда кижини бурузунуң шинчилели-ниң темазын тодардыр апарар. Эртем талазы-биле шинчилел чорударының методиказын ба-за таныштырар бис. Оон аңгы-да бөлгүмнерниң кичээлдерин-ге база олуржуру чугула. Шинчилел амылын канчаар чорудуп турарын доктаамал хайгаараар, херек апарар, ар-га-суме кадар, дузалаар апарар. Тус-тус бөлгүмнерниң уду-турчуларының дорулуга сол-чулгалыг семинарларын база организастап турган бис.

Филология эртемнериниң кандидаты Ш. Ч. Саттың уаурткан тыва дыл талазы-би-

ле эртем бөлгүмүнүң амылы эки. Бөлгүмүнүң киржилгелери-ниниң саны эң хей. Бо бөл-гүмүнүң киржилгелери тыва филология секциясына тыва чогаалдарының дылын сайгарар амылды педагогика эртемне-риниң кандидаты К. Б. Март-оолдуң уауртулгалы-биле чо-руттулаан.

Фольклор болгаш этногра-фия секциясына болган илет-келдер база солун. Бо сек-цияны төгү эртемнериниң кандидаты Г. Н. Курбатский уауртуп турган. Эртем-пра-ктиктиң конференцияга яны-буру секциялар аайы-биле хей-ле илеткелдер болган, оларны дугайында хей-биле бурун чугаалаар сорулга салдынаан.

Ычканда бистиң институ-та эртем-практиктиң конфе-ренцияны чыл буруде чору-дары чаңчыл апарган. Бо чылгы конференция чоокта чаа эртен. Кон-

ференцияны партияның XXIV съездинге тураскаа-дып, «Съездин сөзүгө че-дир» деп адаан. Эрткен чыл-дарда бистиң институтта бол-ган чаартылгалары аңаа де-меклеп чугаалашкан. Институт чаа-ла организастаттынып ту-рар уеде аңаа чүгө 100 амык студент, 24 башкы ажылдап турган болза, ам ы-нда 814 студент хунавсук өө-редилге-биле, а бот-өөре-дилге салбырында 719 ки-жи өөренип турар. Башкы надрларның саны өскөн, мер-гежили бедэн. Шунту 81 башкы ында ажылдап турар, оларны аразында эртем кан-дидаттарының саны 22 чет-кен.

Студентилерниң эртем ни-гитилени бодунуң амылын моон соңгаар-даа уламчылаар, шин-чилел амылын улам ханы чо-рударына студентилерни зви-лээдери бистиң сорулгалык.

Ф. БАГТАН, студентилерниң эртем ни-гитилени эртем талазы-биле уауртукчузу.

МАТЕМАТИКА СЕКЦИЯСЫНГА

Эртем-практиктиң конференцияга шунту 100 амык илет-кеди дынаан. Он амык секция ажылдап турган. Оон иш-тинде математика секциясына 13 илеткелди студентилер кылган. Бирги курстан эгелээп, илеткел кылган студент бу-руч калды-бир солун түвени тып, айтып турган. Шинчи-ледиче ханылап кирерин кижини буруч оралашкан. 4-кү кур-стун студентилери — Н. Монгуш болгаш Н. Отовашин «Денештиң логиктиң блоктары» деп илеткелди солун болган. Оон уауртукчузу — институттун башкысы Л. А. Сат. Уру-ларын логиктиң угазылалы канчаар сайзырадыр ында чугаалап турар. Беш халык бичи уруларын бичи онза-гайы-биле чаңчытырып ап болур. Логиктиң бодалдарын болгаш мергежилдерин албээ-биле ажылдаар апарар.

Бешки курсчу В. Дюкареваның болгаш 4-кү курсчу М. Хертектиң дынады методика талазы-биле бедик үнелел-ди алган. «4-кү класска математика кичээлдеринге өюннар эртеринге дидактиктиң материал» деп ук теманы белет-кээрде студентилер угазылалы чоруткан. Ук класска өө-ренип эртер темаларга хамаарыштыр хей өюннаны чытган. Математика кичээлдеринге уруларын соонугуларын бедир-ринге, билин ханыладырынга ол тодаргай рольду ойнаары чугаажок.

Ушкү курсчу В. Ортун-Назынның универсалдыг номогамма дугайында илеткелди база үнелеткен. Бирги курсчу Л. Лен-зинаның геометрия курузунда бодалгаларга хамаарышкан дынадында, илангыга көдө школарга ажылдарында, таарымчалыг аргаларын билип ап болур.

Лобачевскийниң геометриязынын ужу-дузааын бешки курсчу В. Иванова бодунуң дынадында илеткелди. Тывың-гыр, солун чүүлдер мында хей болган.

«Ортумак школаның математика курузунга математиктиң модельдешкени дугайында» институттун доозукчузу З. Приттиң илеткелдинде ажыгыт саналдар хей. Картон, сааын болгаш шилден кылган яны-буру модельдерин көргөскени солун. Оон-даа өске яны-буру темалыг дынадыларын, илеткелдерин келир үениң башкылары кылтылаан. Студентилерниң шиптилелдери улам калбарар, оларны ужу-утка-зы улам ханылаар дэрин чугаажок.

Т. СМЕРНОВА,

институттун башкысы.

МУРНАКЧЫЛАРНЫҢ хүрээлени өзүп турар

«Көдө амыл-агыйны кө-дүрери бүгү улусчу херек бо-лур деп съезд санавышкан, кө-дө амыл-агыйны улам дүргөн хөгжүдүр талазы-биле партия-нык айткан программанын амыдыралга чүткүлдүү-биле боттандырыныч партия, совет, профсоюз болгаш комсо-мол организастарын, кол-хозтарнык болгаш совхозтар-нык амыл-ишчилерин, улет-пурнуң амыл-агыйларын кий-гырып тур» — деп СЭКП-ниң XXIV съездинин Резолюция-сында айткан. Танды район-ну партия организастары бо-лу хунирде съездиниң шипти-лери амык чоннарга таныштырылган, партиянык көдө амыл-агый талазы-биле айткан сорулгаларын амы-дыралга боттандыраар дээш практиктиң хемчеглерин ап эгелээн. Съездиниң шиптир-леринге сорул кирген район-нуң амык чоннары көдө амыл-агый продукцияны бу-дүрени болгаш күүрүнеге са-дарын көүдүлдүр дээш база чакык хову амылдарын чогу-туп өйдө, шынарыг чорудар дээш социалистиң чарышты калбарып турар.

Районун бүгү амыл-агый-ларында 67922 гектар чериң шыгын кыска үеде басырган. Амгы үеде 30 муң гектар чер-ини таразын чаштырган бол-ган оон иштинде «Резолюция-нык чалбыжы» колхоз 5 муң, «Межегей» совхоз 8 муң гектарын таразын чаштыр-ган.

Бо хунирде хову-трактор бригадаларының механизатор-лары шыгыч туу-биле ажылдап, хүн келген тууун-на куженишкенин улагытырып турар. Олар бо чылды гектар бурузунда-не 12 цент-нерден эвээр эвес дүхүттү алырын шиптирлээр. «Тил-лелге» совхозтун 8-хи хову-трактор бригаданың (брига-даның Василий Ячак) механиз-аторлары 3215 гектар чер-ини шыгын басырган, ол ажылды бир дугаарында доос-кан. «Тиллелге» совхозтун тракторист Иван Баяндын, Сааа Хуна, Донгак Кызыл-оол, Маады Чамык, Сат Чимитга болгаш оон-даа өскөр хову

ажылынга бүдүн чартык азы ийи норманы күүсөдүп турар. «Межегей» совхозтун 6-гы хову-трактор бригаданы (бри-гаданы Дмитрий Вышер) ажыл-агыйга 1600 гектар кы-зыл-тастың тарылгазын бир дугаарында дооскан. Бирги болгаш ийги хову-трактор бригадалары база-ла оларда хожудавай турар. Ында тра-кторист Н. Нелюбин, Т. Кок-оол, С. Отов, А. Семенов, Д. Батарин, В. Оян олар ажыл норманын 140—150 хуу күү-сөдүп турар. Чакык хову амылдарын «Элегес» совхоз-тун болгаш «Коммунизмин» херели» колхозтун механизаторлары бедик темп-биле чо-рудуп турар. Тандынын тара-зылары бедик дүхүттү үнел-зинин салыр дээш, улуг сорул киржишкенин ажылдап тура-рын бо хунирде колхоз, сов-хоз бурузунда көрүп болур.

Тоску беш чылдың баштай-гызын бирги кварталында бистиң районун мал ажылы-нын ажылдакчылары база-ла багай эвес түнелдерин чедип алган. «Элегес» совхозтун хойжулары нигити-биле, тө-рүтү чүс хойга овааштыр 100 хураганын камгалап алган. Хойжулар Оян Оранбал, Сааа Көржөн-оол, Салчак Сүрээ, Уин-оол Бавун-оол олар 100 хой бурузунда-не 110-дан 116—чедир хураганын кам-галап алган. Хой ажылынга хей чылдарда ажылдаан база шыларангай чедишкенин дээш Уин-оол Андрейч Ба-вун-оол Социалистиң Күш-ажылдын Маадыры деп бедик атты тывыскаан. Ол ышкаш хойжулар Чиргалан Компет («Резолюциянык чалбыжы») 112, Оян Сырат («Межегей») 110, Монгуш Достек («Комму-низмин херели») 100—105, ол ышкаш «Тиллелге» совхоз-та Ооржак Очур база көдө амыл-агыйның Дугулка ста-циясында Оян Кышкык-Кара оол 110-дан 128 чедир ху-раганын төрүтү 100 хойга овааштыр алган, муракчы-лар болуп турар.

Саанчыларын аразынга калбарган чарышка бирги чер-ин «Межегей» совхозтун саан-чылары алган. Илангы саан-

чылар Мария Мартыненко, Га-лиа Корзун, Зинаида Реодко-ола бирги кварталда бир саар инекке овааштыр 806-дан 827 чедир килограмм сүттү сагган. «Резолюциянык чалбыжы» колхозта Александра Лебеде-ва, «Межегей» совхозта Анна Болат, «Тиллелге» совхозта Монгуш Чечекмаа ышкаш бы-заа ажаакчылары бызаа бу-рузунда хонукта 877 грам-дан 1 кг 055 грамм чедир не-мелде дененин ап турар. Ы-чаарга «Резолюциянык чал-быжы» колхозтун хаан ажаакчыны Васаа Яковлева 1949 чылдан эгелеп амгы үе-ге чедир ол амылга чыл саанын-да төрүтү кол хаваннарын 13, дүнгү хаваннарын 6 чедир чаш төлдү ап, күш-ажылга үлгөр-чүжөөк көргүзүп кел-ген.

Бо чылдың бирги кварта-лында социалистиң чарышка тиллээш, районнуң хей-хей малчылары болгаш механизаторлары колхозтарын болгаш совхозтарын бүдүрүлгө хуралдарына өркетип белек-тер-биле база Хүндүлел би-жиктер-биле шаңктанган. 22 муракчыларын районнуң Хүн-дүлел самбырында, а ол ыш-каш 10 муракчыларын рес-публиканын Хүндүлел самбы-рында кийрген. Бирги квар-талдың түнелдери-биле алыр-га районда көдө амыл-агый-нын муракчыларынын хүрээ-лени улам өзүп турар.

Партия организастары амгы үеде чедип алган че-дишкенин улам быжык-лаар, муракчыларын дур-жулгазын калба-биле неппе-рлер талазы-биле амылдарын чорудуп турар. Кол кичээлге-ини шиптирлээриниң сорул-галарже, чаа-чаа бедиктерин чедип алырчык улагыдыры-наан, СЭКП-ниң XXIV съез-дини шиптирлерин калба-биле пропагандалап, ону амы-дыралга боттандыраар талазы-биле практиктиң хемчеглерин алыр—бистиң эң чутула со-рулгалык болур.

С. ТУШКОВ,

СЭКП Танды райкомунуң пропаганда болгаш агитация нидизиниң эргелекчизи.



Бо поварлар Чадаана хо-райнык № 1 столовзында ажылдап туралар. Саналдар

дептеринде чемпионкичлер оларнык дугайында дыка хей чылгы сестерни кий бижик.

ЧУРУКТА: Куулар Аняй (солгай талаа) биле Евдокия Бызова амыл үзүндө. А. МЕЛЬНИКОВТУҢ ФОТОУ.

ДАШТЫКЫДА ГСЧП-ниң VIII съездинге уткуштур

БЕРЛИН. (СЭТА). Герма-ниянык Социалистиң чаңгыс аай партиянык хойрайлар болгаш районнар организа-цияларында өткөт-сонгулалык конференциялар өрткен. Өткөт илеткелдерге, делегаттарын саналдарында болгаш резолю-цияларга конференцияларнык киржилгелери ГСЧП ТК-нын XVI пленумунуң шиптир-лерин чаңгыс өп-сеткил-биле чүдүлдүгүзүп көргөн. Кон-ференцияларга уаур кичээл-гейни СЭКП-ниң XXIV съез-диниң түнелдеринге болгаш ГР-де чаа беш чыл планы-нык талазы-биле Директива-ларын төлөвилелдиче улап-дырган.

ГСЧП ТК-нын Политбюро-зун кижигүзү Э. Мюккен-бергер Штраусбергке болган конференцияга чүве чугаа-лаан. Совет Эвилели-биле ка-ды ажылдажылга болгаш со-циалистиң дем каттыштырыл-ганын экономиктиң интер-нациялы улам ийи ханыла-дыры ГР-ге онза ужу-дузалыг бооп турар дээрин ол демдээлээн.

ГСЧП ТК-нын Политбюро-зунуң кижигүзү Х. Зинднер Галлага конференцияга чүве

чугаалаан. СЭКП-ниң XXIV съездин интернационализм-ни көргүзүп болган болгаш делегей ареназында кады ажылдажылга ССР-ниң улуг кичээлгейни салып тура-рын көргөскөн дээрин ол демдээлээн.

Конференцияларга уаур кичээлгейни партия организастарының идеялоттуг болган организастыг ажылының денелени бедиринге, а ол ышкаш ГСЧП-ниң VIII съез-динге алдар кылдыр уаус ажыл-агый планарын че-дишкенин күүсөдиринче коммунистерниң кужениш-кинерин улаандырган.

Келир үеже орук

БОНН. (СЭТА). Амгы үениң айтырлары чүгө Марк-стың-Энгельстың-Ленинниң өө-рединге үдөйлөш амыл-чык аңгыны, амык салгал-дык болгаш бүгү кижини төрө-леткен эрге-ажыктарына шиптирлээр болур деп чүве-ни Совет Эвилелиниң Комму-нист партиясының XXIV съездин бузуурдиг көргө-скөн деп, Герман коммунист партиянын Ларгас Курт Бахман медээлээн.

Ганноверге ГСЧП-ниң аны-ктар конференциясыга ол чүве чугаалаан.

Конференция «уаур» капа-тала уаур, табын, демок-раттыг, демшлөг болгаш со-циализм дээш Герман комму-

нист партия-биле кады бу-рунгаарлаар» деп доозу-биле өрткөн.

Бодунуң чугаазыга К. Бахманың демдээлээн: аме-рик империализм Инди-Кы-дтта дайымы өсүдүп, улам чаа-чаа үлгүдиглерин кылдып турар үеде Совет Эви-лелиниң Коммунист партия-зын бодунуң съездинге табын дээш демселдиг бу-гунуң хаара туткан чаа про-грамманы кийи төрөлеткенге салдалап.

Бо боттот болгаш боттаныр-даа ужураар программа Ба-рмын Германиянык чопунуң эрге-ажыктарына база буру-ну-биле дүгүзүп турар дээр-эни К. Бахман демдээлээн.

Мурнуу Вьетнамда

ХАНОЙ. (СЭТА). Май 5 болгаш 7-де Куангчи мочунуң соңгу талазыга болган тукуушкунарга Мурнуу Вьетнам-ны хостарыны Уаусчу чепсектиг күштери ийи америк вертолётту дүжүр аткан, америк солдаттар чоран 7 бронетранспортер уауткан, дайышның ийи шериг судуозун суг дүвүнчө кийрген. Ол дугайын дынадылаан, Парла-маның хостала агентилениң демдээлээн болза, Куанг-тай мочуга апрель 22-ден 25-ке чедир үеде мурнуу-вьет-нам патриоттар дайышның 250 солдамын савдан үлдүргөн болгаш ийи вертолётту дүжүр аткан.

Зайды мочунуң соңгу талазыга апрель 24-те болган 29-та хосталганын Уаусчу армиянык дайышның 29 шериг ма-шинанын уауткан, оон иштинде 11 танк болгаш бронетран-спортёр бар, беш вертолётту дүжүр аткан, дайышның 100 амык солдаттын чок кылган. Каму мочуга апрель 28 ду-везинде Хосталганын Уаусчу чепсектиг күштери Каймык уездиде дайышның туруштарына халдаан болгаш 48 сол-дамын чок кылган.

Сүлчээчилерни судтаан

ЗАНЗИБАР. СЭТА-нык кор-респондент В. Дифрованың дамчытканы:

Занзибарын суду Занзи-барниң ортулук талазынын улус чааан дүжүрине кор-дал салып турган болуз сүл-чээчилерни шаажылап өдүр-те-лген. Апрель айнык чүгө оң ховуунда безин олар 4740 тонна бомбаны демилгире-заастаан зонанык соңгу тала-зында Хюанглан общинаже октаан. Бо община америк ар-тиллериянык согушкунуна-рынга база таарышкан.

Качыгдан районнарык чо-ну америк-сайгон дайыш-рактарың арааташты үлгү-диглерни килдешкени-биле буруу шаан, кылды үлгүдиг-лерни доп-доран соксадыр негеп турар.

Занзибарниң президентини Ка-руменин меделээн болза, сүлчээчилер Занзибарга дүмү-гузгаар чазакты дүжүр бол-гаш дашкында турар анык-тар султалыны эрге-чагыра-зын катат тургузар дээр кор-далды салып турган.

Пемба ортулукка бо бөлүк-түн дүжүрүнерин биче-ле турнууда майгынын хемелер-инде апаа келген элден каш анык хамалыларын тууду-руткан. Олар «чаагы»-биле ортулукка челе берген-дир бис деп меделээн дээрин прези-дент дынаткан.

Интернат ~ кижизидикчи төп

Республиканың интернаттарын а-разында болуп өрткөн соңгыштың түнел-ин уауртуп турар болгай. Соңгыш ин-тернаттарын амыл экижидеринге улуг салдарыг болганы билингир. Каа-Хем районда (кадыкшыла школазын са-нааска) Сары-Сент № 2 ортумак шко-лазында интернат бар. Бо интернатта нигитиле талазы-биле элден амылдарын чорудуп турар. Өөрлөргө чымын дүгу-аунда маңа тематиктиң кежээлер, дис-путтар, конференциялар болгулаан.

В. И. Ленинниң турттугунан бээр 101 чыл болгон оюуну туун чыккан кыл-дыр ап көрөли. Ол хүн эртен эрте ин-тернаттың өөрлөкчилерин ийиш шү-гүм чыскаала байыркы байдалга өрткөн. Интернаттың болгаш школазын ишти-лашты наастап шимээш. Өөрлөкчилер наас-шын келтиген, омак-хөгүзү ко-чуг. Школа директору А. О. Антонов шү-гүм чыскаала амылдарга, школада пар-тия организастарының секретары А. Д. Чылба-оол урулаларга байыр чедирип, чү-ве чугаалаан.

Интернаттын өөрлөкчилери класс-тар аайы-биле «Мэң ада-чуртум—СССР»-деп оваалга буулар кылган амылдарының түнелдерин бо шүгүм чыскааламын ил-төөнөр. Кичээл соонда интернаттың өөрлөкчилери шимен-наастаан улуг зал-га чыгып келгенер. Залда «Кым-даа, чү-даа утулдубу?» деп клубтун кежи-гүнериниң кылганы, бистиң чаңгыс чер чурттуларымыс, амгы үениң аас-кежик-тиг амык салтакчылары дээш амы-тын харам чокка бергенер — Семират-кий, Буктуев, Бүрөкпей болгаш өскө-лөр-ниң-даа эрес-мадырлыг чоругу төгөөш монгажын, школачыларын чуратын я-ны-буру чурумдарын азып дегээш.

Залдың ийи талазында—өөрлөкчилер-ниң кылганы албомнары болгаш оларын интернатка амык, амыдыралы, өөрлөкчилер көргүзүп турар учуртары база В. И. Ленинниң орус,

кырында номнарын көрүп болур. Байырзалдыг музыка конференциянык киржилгелерин уткаан. Конференциянык киржилгелеринге байыр чедирбашаан, башкы И. А. Достай ону айткан. Интер-наттың туугун пионерлер болгаш комсо-молчулар байырзалдык-биле кийри кел-генер.

Комсомолчулар Люба Кимей, Валя Та-ваа, Нина Мамыр солун, утка-шынарыг илеткелдерин кылганар. Пионерлерин, комсомолчуларын бо өөрлөргө чымында кылган солун, үнелг амылдарының дуга-йында комсомол эге организациязынын секретары Кимей илеткээ. Районда шко-лачыларын уран чүүл көрүлээниге база техниктиң чогаалдык делеттегенге бирги черлерин алганар.

Интернатта диспуттар, конференциялар, лекциялар эртерини «Отчугаш» деп клубтун кежигүнери чорудуп туралар. Бо интернатта яны-буру клубтарын амык өөрлөкчилерин политиктиг кижизидилгени угу ужу-дузалыг бооп келген.

Идей-политиктиг кижизидилгени өө-рлөкчилерниң боттарының бот-башкарыл-ганын үдөйлөш боттандыраар үе-түнелдиг болурун бо интернатта клуб-тарын болгаш политиктиг бөлгүмнүн амык көргүзүп турар. Кижизидилге амылын күштедирерге өөрлөргө база экижирин школазын 3-кү улдунда түн-елдери көргүскөн. Школазын комсо-молчуларын аразында багай өөрлөнип турар өөрлөкчилер чок. Комсомолчулар Ленинниң зачетту дүжүрүнге илелкей-кирип, 12 ийи «Ленинниң зачет» деп хорөк демдө-биле шаңктанган, партиянык XXIV съездинге тураскааткан ном та-рылгалыгы эки киришкенер. Амгы үеде школада, интернатта XXIV съез-дин материалдары-биле таныжылга амы-лы кидир чоруп турар.

Е. АЖИ.



Софияда «Электроника» комбинат эң болбаазын электрон-нуг санала машиналарын кылды үндүрүп турар. Оларны чуртун иштинде болгаш дашкында-да калба-биле хе-регелер турар. Оларын кылды үндүрүп турар «Биз 6521» дээр нарын херексиз бүдүрүлгени коллективниң чорга-ралы. Ол соңсак аңаа ажылдаар, бүтү «дешталарын» тодар-гай болгаш чагы чокка күүсөдир аргалыг.

ЧУРУКТА: «Электроника» комбинаттың бир цегинде ап-паратурумы элтен кийи турары.

(ЦЕНТРАЛЬФОТО — СЭТА).

